

LAUDÁCIO NA PROF. EMÍLIU HRABOVEC

Vaše excelencie otcovia biskupi, vážený pán predseda Slovenskej akadémie vied, vaše magnificencie páni rektori, vaša spektakularita pán dekan, milá pani profesorka Hrabovec, milí priatelia, vzácní hostia, vážené slávnostné zhromaždenie!

Je mi ctou a zároveň milou úlohou – predniesť laudáciu na pani prof. Emíliu Hrabovec pri príležitosti udelenia ceny *Fides et ratio* za rok 2014. Ak dovoľíte, začal by som výrokom pápeža Jána Pavla II. z jeho diela *Pamäť a identita*: „Objektivizované a písomne zaznamenané dejiny národov tvoria jeden z podstatných prvkov kultúry – prvok, ktorý rozhoduje o identite národa v časových rozmeroch.“ Historik teda nie je človekom odtrhnutým od aktuálneho diania a zahľadeným naspäť do minulosti, ale je spoluvorcom kultúry národa a zásadne ovplyvňuje identitu národného spoločenstva v súčasnosti a v perspektíve. Je to neľahká a veľmi zodpovedná úloha. Veď kultúra národa sa môže rozvíjať iba vďaka imanentnej pravde a slobode, vďaka nim sa čas zhustuje do dejín.

Ak sa historik venuje cirkevným dejinám, je to ešte o niečo náročnejšie. Vstupuje totiž do intímneho sveta inštitúcie, ktorá nemá ľudský pôvod, ale ktorú tvoria ľudia, inštitúcie, ktorá je znakom a nástrojom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva (*Lumen gentium* 1). Cirkev v priebehu dejín formuje náboženskú, morálnu, kultúrnu a národnú identitu. Ježiš Kristus ju založil, je jeho mystickým telom, on chcel, aby prechádzala dejinnými epochami a zvratmi, a aby skrze ňu prichádzala spása. Cirkevný historik skúmajúc tento špecifický predmet sa teda musí vyznačovať hlbokou túžbou poznať pravdu, ale aj pokorou a úctou k dejinám Cirkvi, ktorá je živým znakom a dôkazom Kristovej prítomnosti v ľudských dejinách. Prístup cirkevného historika si okrem toho vyžaduje nielen odborne pripravenú, ale aj – ba najmä – mravne zrelú osobnosť, ktorá dôverne pozná úlohu, miesto a význam Cirkvi, a jej motiváciou je súčasne podať dejiny Cirkvi objektívne a pravdivo v dynamickom napätí Božského a ľudského prvku v nej. Profesorka Hrabovec svojím doterajším životom a tvorbou dokázala, že tieto atribúty cirkevného historika spĺňa.

Záujem o históriu prejavila ešte ako študentka gymnázia. História sa jej stala povolaním a neskôr sa sama výstižne vyjadrila: „Beriem ju ako Boží dar.“ Preto sa rozhodla študovať ju na Filozofickej fakulte v Bratislave. U mladej študentky sa výrazne stretol skutočný záujem o históriu a dvojkoľajnosť jej výkladu na oficiálnej a verejnej úrovni, a v rodine či v spoločenstve priateľov. Veľmi ťažko niesla nemožnosť slobodne a pravdivo skúmať dejiny a vyjadrovať sa. Odpor k deformovanému výkladu dejín a túžba po ich pravdivom a objektívnom poznaní ju ako 20-ročnú priviedla k neľahkému rozhodnutiu odísť z vtedajšieho znormalizovaného socialistického Československa do exilu. Do sveta za že-

leznou oponou vykročila sama. V cudzine nemala zázemie, hádam iba dôveru v Božiu pomoc a v podporu Slovákov žijúcich v exile. Odchádzala však s nádejou, že sa raz vráti domov. Pustila sa do štúdia histórie na univerzite vo Freiburgu, pokračovala v Mníchove a končila na univerzite vo Viedni, kde na Ústave pre Východoeurópske dejiny absolvovala aj doktorandské štúdium. Už počas doktorandského štúdia prejavovala hlbší odborný záujem o cirkevné dejiny a týmto smerom sa profilovala jej publikačná činnosť. Toto smerovanie potvrdila v habilitácii na Viedenskej univerzite v roku 2001. Téma jej habilitačnej práce znela *Svätá stolica a Slovensko 1918 – 1922 v kontexte medzinárodných vzťahov (Der Heilige Stuhl und die Slowakei 1918 – 1922 im Kontext internationaler Beziehungen)* (Frankfurt am Main, 2002). Hoci mohla ostať ďalej pôsobiť v Rakúsku, kde mala vybudované profesionálne i osobné zázemie, rozhodla sa v roku 2004 pre návrat na Slovensko. V jej živote sa tak uzavrela dôležitá dvadsaťročná etapa, ktorá znamenala veľa v jej profesionálnom i osobnom živote. Po príchode na Slovensko pôsobila až do roku 2009 na katedre histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Na tejto fakulte sa inaugurovala a tri roky ju viedla ako dekanka. Napokon zakotvila na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde pôsobí dodnes ako vedúca Katedry cirkevných dejín a prodekanka pre vedu, medzinárodné vzťahy a rozvoj fakulty. Pani profesorka Hrabovec je medzinárodne uznávanou vedeckou kapacitou v oblasti novších cirkevných dejín. Absolvovala viaceré výskumné pobyty v archívoch a knižniciach v Nemecku, Vatikáne, Taliansku, Holandsku, Kanade, Belgicku, Rusku a Česku. Ako hosťujúca profesorka prednášala na zahraničných univerzitách a vedeckých inštitúciách v Taliansku, Belgicku, Nemecku a Rakúsku. Je členkou viacerých dôležitých medzinárodných vedeckých inštitúcií a grémíí, medzi nimi napríklad Pápežského výboru pre historické vedy vo Vatikáne, Collegium Carolinum v Mníchove, Inštitútu pre dunajský priestor a strednú Európu vo Viedni, Medzinárodného výboru historických vied vo Vatikáne. Zúčastnila sa na viacerých dôležitých národných i medzinárodných vedeckých projektoch. Výsledky jej dôkladných výskumov sú ako čerstvý vietor v slovenskej historiografii, pretože výrazne posúvajú naše vedomosti z oblasti cirkevných dejín. Publikovala ich vo viacerých monografiách a v desiatkach vedeckých štúdií. Osobitný význam pre poznanie vzťahov Slovenska a Svätej stolice má jej rozsiahle dielo *Slovensko a Svätá stolica 1918 – 1927 vo svetle vatikánskych prameňov* (Bratislava, 2012).

Keď Národná rada Slovenskej republiky prijala zákon č. 116/2013 Zb. o Slovenskom historickom ústave v Ríme ako samostatnej rozpočtovej organizácii štátu, bolo v istom zmysle logické, že za jeho riaditeľku vedecká rada ústavu vo februári 2014 zvolila práve profesorku Hrabovec. Založenie tohto ústavu je dôležitým medzníkom v systematickom bádanií vo vatikánskych a talianskych archívoch a určite prinesie plody v lepšom poznaní vzťahov a väzieb nášho územia s prvoradým centrom

náboženského a kultúrneho života Európy. Nesmierna vedecká angažovanosť, húževnatosť a nasadenie prof. Hrabovec azda najviac charakterizuje a vystihuje jej osobnosť. Táto charakteristika by však nebola úplná, a teda ani pravdivá, keby som k nej nepridal aj to, že ide o obetavú manželku a matku dvoch detí, že okrem práce je tu rodina, spoločný rodinný život, nie ako príťaž, ale ako prirodzené zázemie, opora, prostredie pre odpočinok, najbližší ľudia, s ktorými a pre ktorých sa oplatí žiť.

V jednom z rozhovorov sa prof. Hrabovec vyjadrila, že *„dnes je ťažké byť historikom kdekoľvek, a na Slovensku o to väčšmi. Práve preto, lebo národ má narušený vzťah k vlastnej historickej pamäti. Je to aj výsledkom našich dejín, dlhodobej absencie vlastnej národnej štátnosti, ktorá je ochranou a rámcom zaštitujúcim historické bádanie, spoznávanie vlastných dejín, budovanie vlastnej národno-štátnej identity...“* Skutočne, historická pamäť, národná a kultúrna identita, ale aj náboženská identita sú narušené štyridsiatimi rokmi komunizmu a vyše dvomi desaťročiami sekularizácie a relativizácie hodnôt. Preto prof. Hrabovec dodáva: *„Žijeme v dobe, ktorá je vedená k strate historickej pamäti a historického rozmýšľania. Takáto ahistorizácia európskych národov vedie k tomu, že strácajú povedomie svojej identity, svojich koreňov. Stávajú sa amorfnou masou ľudí žijúcich pre dnešok, ľahko manipulovateľných a odbaviteľných príslovečným chlebom a hrami. Práve preto je štúdium histórie nesmierne dôležité. Nemôžem byť Európanom bez toho, aby som nebol príslušníkom niektorého európskeho národa a európanstvo nie je nič iné ako pestrá mozaika jednotlivých európskych národov zakorenených v kresťanskej kultúre.“* Cesta profesorky Hrabovec sa môže mnohým v dnešnej dobe navonok zdať ako tlačenie sifyfovského balvanu, ktorý sa z temna hory zase skotúľa dole na rovinu. V skutočnosti jej úsilie treba vnímať ako aktívnu službu cirkvi a národu, teda za jej prácou je potrebné vidieť hlbší zmysel.

Vážená pani profesorka, milá Emília. Som rád, že ocenenie *Fides et Ratio* sa dnes ocitne v Tvojich rukách. Túto poctu si plne zaslúžiš. Nech je nielen ocenením výsledkov Tvojej doterajšej práce, ale predovšetkým povzbudením do ďalších dní. Na tejto ceste Ti želim Božie požehnanie a pevné zdravie.

prof. PhDr. Róbert Letz, PhD.